

Wychodzi codziennie o godzinie 3. popołudniu, z wyjątkiem niedziel i dni świątecznych.

Przedpłata wynosi: W MIEJSCU kwartalnie 4 złr. 50 ct. miesięcznie 1 " 50 "

Z prz. s. 1 a pocztowa: w państwie austriackim 2 złr. — ct. do Prus i Niemiec 6 " — " w Belgii i Szwajcarii po 7 złr. 50 ct. w Włoch, Turcji i księstwach Nadd. 50 ct. w Serbii 50 ct.

Num. pojedynczy kosztuje 10 ct.

GAZETA NARODOWA

Przedpłata i ogłoszenia przyjmują:

We LWOWIE biuro administracji „Gazety Narodowej” ulica Kopernika liczbą 5. Ogłoszenia w Paryżu przyjmują wyłącznie dla „Gazety Narodowej” sienica para A-tana, Rue Clement 4, Paris; w Wiedniu Otto Maass, (Haseenstein & Vogler) nr 10, Walfischgasse, A. Oppelik, Stadt, Stubenbastei 2. M. Dukes, I. Riemergasse 13, Rudolf Mosse, Seilerstätte nr 2, Henryk Schalek, I. Wollzeile 14; Maurycy Stern, Wollzeile 22; G. L. Daube & Comp. w Frankfurcie n. M.; w Warszawie Rajchman et Frenkler Senatorska 23; w Krakowie W. Kukliński.

OGŁOSZENIA przyjmują się za opłatą 6 ct. od miejsca objętości jednego wiersza drobnym drukiem. Reklamy w rubryce „Nadesłane” 20 ct. od wiersza.

Wczoraj prosił nas ten miejscowy Jego Eksc. br. Schenka, prezydenta wyższego sądu krajowego, aby raczył przyspieszyć orzeczenie tegoż sądu co do konfiskaty numeru *Gazety Narodowej*, który zawierał wyjątki z listów s. p. Barwińskiego, przewodczey narodowców ruskich.

Tymczasem orzeczenie to już było wydane i ekspedyowane, lecz pośrednicząc w doręczeniu c. k. sąd krajowy doręczył je nie redaktorowi odpowiedzialnemu, którym jest i poprzedził był p. Platon Kostecki, ale p. Janowi Dobrzańskiemu, od którego wczoraj po południu ten akt otrzymaliśmy. A był p. J. Dobrzański doręczony z powodu, że rozprawa publiczna w jego imieniu się toczyła.

Akt ten brzmi dosłownie: „Do Pana Jana Dobrzańskiego, byłego redaktora gazety narodowej

L. 6618 we Lwowie W Imieniu Jego Cesarskiej Mości! C. k. wyższy Sąd krajowy we Lwowie po wysłuchaniu c. k. Nadprokuratora państwa postanowił zażalenie c. k. prokuratora państwa w Lwowie przeciw orzeczeniu c. k. Sądu krajowego jako Trybunału prawnego we Lwowie z d. 27. lutego 1885 l. 2023 o ile takowem wskutek sprzeciwienia się Pana Dobrzańskiego, redaktora *Gazety Narodowej* w myśl §. 494 p. wniesionego, zniesiono uchwałę tegoż sądu z d. 23 stycznia 1885 l. 1620 w ustępie zatwierdzającym konfiskatę Nr. 20 czasopisma *Gazeta Narodowa* z d. 25 stycznia 1885 z powodu artykułu pod tytułem „Głos s. p. Włodzimierza Barwińskiego” wszakomo istotę czynu zbrodni naruszenia spokojności publicznej z §. 66 ust. k. zawierającego — nie dać miejsca i powyższe orzeczenie w zacepionym ustępie — jako prawnie uzasadnione zatwierdzić, w nieodwołalnym zaś ustępie nie naruszone pozostawić.

O ten orzeczeniu c. k. Sądu wyższego krajowego z dnia 8go kwietnia 1885 l. 8161 zawiadamia się Pana Jana Dobrzańskiego. we Lwowie dnia 21go kwietnia 1885. Lid.

LWÓW d. 13. maja.

Wczoraj c. k. prokuratora skonfiskowała nasz dziennik. Na szczęście nie za zdania przez nas wyrażone, ani nawet za doniesienia faktów z dziedziny zaprzysiężonego mocarstwa, z Rosji... Leż przeciw zdaleko idziemy może — skonfiskowano nas bowiem za przytoczenie korespondencji pseudoruskiej z Wiednia, umieszczonej w jednym z dzienników petersburskich, bliższych rosyjskim sferom rządowym, a przedstawiającej znane łaskawe przyjęcie deputacji Rusinów w Wiedniu w sprawie klasztoru dobromilskiego i reformy Bazylianów, jako ostatni krok srogości przeciw ludowi ruskiemu w całych Austro-Węgrzech, hejajęcy ostatecznie już na drogę rozpacz. Nie nasza wina, że dzienniki zbliżone do rządu rosyjskiego takie publikują rzeczy i w sposób taki, że żadną miarą cesarsko-królewska prokuratorja tolerować powtórzenia nie może. My czynimy tę zmianę, aby się przed publicznością wytlumaczyć z zawodu, jakiego doznała, i usprawiedliwić zarazem, dlaczego tym razem nie poczuwamy się do obowiązku korzystania z prawa, aby sprzeciwić się u sądów przeciw zarządzeniu c. k. prokuratorji.

Kandydatury t. z. metropolitalne, przez rząd protegowane, tę mają dobrą stronę, że wstrząsły krajem całym, że zmusiły nawet

najapatyczniejszych i najbardziej *zadowolonych* obywateli naszych do zastanowienia się nad naszym położeniem i nad kierunkami naszej polityki krajowej w stosunku do pewnych czynników, decydujących o naszych prawach i interesach.

Kandydatem tym przybywa dziś nowa a wcale niespodziewana protekcja organu wiedeńskiego *Neue fr. Presse*, której się nie waha ten dziennik im udzielić, mimo że jest przyjacielem Kowalskich i Kułaczkowskich. Organ ten streszcza niewiernie to, cośmy powiedzieli o znaczeniu tych kandydatów dla kraju naszego przy okoliczności oświadczenia prezesa komitetu centralnego, a następnie podaje rzekome streszczenie artykułu *Dziennika Polskiego* w poparcie tych kandydatów o którym wczoraj mówiliśmy na tem miejscu, jako o najnowo-przewrotnej argumentacji. Organ wiedeński przypisuje ten artykuł jednemu z najznamienitszych i najgłośniejszych ludzi politycznych kraju. Przypisuje że ten jedynie to, co ma być potępieniem prasy polskiej za jej bezwzględność przeciw Rusinom, i ogólne polecenie Rusinom umiarkowanych, ale po to jedynie, aby na stopnie napisać na prasę, że ona się tak zbawiennej myśli systematycznie opiera.

W kraju tymczasem tylko jedna, rzec można, jest opinia u ludzi wykształconych politycznie a czujących narodo-wo o zbawności tej myśli — a opinia ta jest stanowczo potępiająca. Nie idzie za tem wcale, aby niebezpieczeństwo zniknęło, abyśmy my sami, tu i ówdzie nie mieli podać ręki do jego urzeczywistnienia i w najlepszej myśli nie przyczynili się do rozjarzenia narodowych niechęci ruskich. Pojęcia bowiem o tem, co czynić wypada w wypadkach specjalnych, są nader powikłane, a parcie i poparcie wpływu przemożnych dla urzeczywistnienia *po-mysłu*, nader wielkie i ręczne, jak gdzie potrzeba.

Nam się wydaje wszakże, że trzymając się wytyczonej linii narodowej w tej sprawie: to jest obrony całości kraju i dążenia do zgody pomiędzy narodami polskimi i ruskimi, jeśli nie dziś to jutro przynajmniej trudności zachowywania się w szczególnych wypadkach znacznie zmniejszą, a nawet przy groźności obywatelskiej tryumf dla myśli narodowej stać się może w nie jednym okręgu możliwym. Nam się wydaje, że wszędzie gdzie można, postawić trzeba kandydata, któryby odpowiadał warunkom polityki krajowej, t. j. stał na stanowisku całości kraju i zgody narodowej. Tam zaś gdzie na *żaden* sposób nie potrafilibyśmy takiego kandydata postawić, to i tam jeszcze nie powinniśmy czynnie ręki przykładać do walki na korzyść kandydatów nie naszych, niepołączonych przez centralny komitet krajowy, przeciw kandydatom *narodowców* ruskich. Niech sam na sam staną wobec siebie kandydatury specyficzne ruskie, polecione przez wpływy rządowe, z kandydatami narodowców; w takiej walce jedynie mogą pierwsze dowiedzieć swego charakteru ruskiego; niech się zetną z sobą wpływy protegujące te kandydatury z agitacją narodowców, bez naszego przychylenia — ztąd wyplynie zbawienne nauka dla rządu, i nas nikt nie będzie śmiał obwiniać odtąd o jątzenie dobrowolne uczucia narodowego Rusinów, lub o przychylenie się do waśni narodowej. Kasztanów za-trutych nie wyciągamy z ognia własnymi

naszemi rękami. A myniemy, że jeśli zachowamy się patryjotycznie, gorliwie i z taktem narodowym, to niebezpieczeństwo dziś zagrażające zniknie całkiem, a w rezultacie wypadnie pożądane rozjaśnienie stosunków naszych narodowościowych i krok zrobiony będzie ku zgodzie wewnętrznej.

W zwrot pokojowy na czas najbliższy dziś już wcale wątpić nie można. Gai net Gladstona wyrzeka się wszelkich swych domagań i coła się ze wszelkich stanowisk wobec Rosji. Nie dosyć na tem; dla pozyskania głosów radykalistów w parlamencie, które się miały zwrócić przeciw niemu, cofa się on także z Sudanu, a przez to zapewnia przyjęcie swej polityki przez parlament, utrzymanie gabinetu. Polityka ta utrzymania się „*comme que compte*“ przy władzy, tego z pamiętałego ministra, prowadzi wszakże do opuszczenia wszelkich z kolei stanowisk mocarstwowych Anglii. Nie ulega wątpliwości, że po neutralizacji kanału Suezkiego pod osłoną flot międzynarodowych, przyjdzie neutralizacja Egiptu i koniec tam angielskiej gospodarki. Dziś się zaś już wyrzuci kwestja neutralizacji cieśnin Dardaneelskiej i Bosforu, na tejże podstawie co kanału Suezkiego. Kwestja ta stanie się niebawem węzłem polityki międzynarodowej Europy — i ona do prowadzi położenie krytyczne do rozwiązania. Dziś wia-łomo tyle, że Porta sprzeciwia się neutralizacji proponowanego rodzaju, i chce uzbrojenia brzegów, zdolnego zapewnić samo przez się neutralność

Korespondencje „Gazety Narodowej“.

Wiedeń d. 10. maja. (Opóźnione z powodu braku miejsca.)

Jeżeli prawdziwe jest pofurzędowe doniesienie, że ministerstwo skarbu nie chce zwolnić pożyczki krajowej w sumie 120,000 złr., która służyć ma na zaliczki gminom budującym koszar, od należyciści skarbowych, i to z umotywowaniem, że odrzucza wszystkie żądania takie z wyjątkiem pożyczek głodowych, to pozwolimy sobie przedewszystkiem o motywie tym powiedzieć, że nie jest prawdziwym. Błędem 8. maja r. 1880 uchwalona Izba poselska projekt rządowy o zwolnieniu pożyczek na regulację rzeki Adygi (o ile kosztów tej regulacji nie ponosi sam skarb) od należyciści skarbowych, a pożyczki te nie zgola nie mają wspólnego z zapobieżeniem niedostatkowi, nieduż lub głodowi; jedyną przyczyną ulg fiskalnych był publiczny cel pożyczki. Taki sam zaś jest cel pożyczki galicyjskiej na popieranie budowl koszar.

Sprawa ta naprowadza na dwie kwestje zasadniczej doniosłości. My nigdy nie pojmujemy, choćby nam to kto niewiedzieć jak towarzyszył, jak państwo bierze prawo narzucac krajom czy gminom obowiązek budowania koszar. Odpowiedź, że taka jest ustawa, byłaby zbyt naiwna; bo pojmujemy naszą reprezentację narodową u parlamentu austriackiego, że zgodziła się na ustawę tak, jak gdyby to rozumiała, że sama przez się wedy tylko, gdyby Galicja miała własną armie. Gdyby zaś powiedział kto, że gmina dla dogodności swoich członków stawia koszar, aby ich zwolnić od kwaterunku, my odpowiadamy, że argument ten nie jest trafny. Stan wojskowy jest to zakon, którego duch i kardynalna zasada, karność, tylko w własnych murach, mało przystępnie światu zewnętrznemu, pomyślnie w członkach zakonu, w żołnierzach, przyjmować się i rozwijać może.

Czem dla mniha klasztor, ten dla żołnierza koszary. Koszary przeto są, a przynajmniej powinny być regułą; gdziekolwiek wojsko stale załoguje, tam państwo powinno dłań posiadać

koszary, naturalnie własne; kwaterek powinien być wyjątkowy tylko na czas przemarszu.

Państwo, a raczej rząd, wie też dobrze, że własny interes jego wymaga koszar; to też z usmiechem zadowolenia przyjmuje każda budowa koszar. A gminy, a kraje, a reprezentacja ludności? Te z pokorą poddają się omnipotencji państwa, nie czując nawet, że to anomalia. Co więcej państwo dyktuje warunki, jak koszary mają być budowane — warunki, o których przy kwatunku ani śnić można; a gminy, a kraje, a reprezentacja ludności jeszcze nie czuje, że to anomalia. Taka naiwność, godna zaiste politowania, ale niewarta innego obchodzenia się z nią.

Rozumie się, że dopóki ustawa ustawa, dopóty należy się jej posłuszeństwo bezwarunkowe; ale możeby ktoś z panów prawodawców zechciał obudzić się na koniec ze snu i pomyśleć nieco nad tą kwestją.

Skoro zaś budowanie koszar jest w interesie państwa, skoro rząd z zadowoleniem je przyjmuje i nawet warunki budowl dyktuje, to i wszelkie czynności, odnoszące się do budowania koszar, a tem więcej krajowa pożyczka na popieranie tych budowl powinny być zwolnione przez państwo od stemplów i należyciści skarbowych, dopóki nie będzie zniesiona ustawa, która ciężar budowl z państwa na gminy i kraje zwała.

Druga kwestja zasadnicza, na którą nas owa odmowna odpowiedź ministerstwa skarbu naprowadza, jest ta: czy czynności gmin, powiatów i krajów i ich operacje kredytowe powinny podlegać przepisom o stemplach i należyciściach skarbowych? Ani jedna! Czynności wszelkie gmin, powiatów i krajów są bez wyjątku publiczne i zarówno, czy należą do własnego, czy do poruczonego zakresu, ostatecznie zawsze dzieją się w substytucji państwa. Temu nikt pewnie nie zaprzeczy. A skoro tak, więc trudno wyjść z zdumienia, jak państwo może utrudniać te czynności ciężarami fiskalnymi. Dla tego naczelna zasada przepisów o stemplach i należyciściach skarbowych powinno być, że wszelkie czynności gmin, powiatów i krajów nie podpadają pod te przepisy. Właściwie rozumie się to samo przez się; ponieważ jednak niejednemu, co się samo przez się rozumie, w praktyce spoczyło się na wywrót, przeto powinniśmy przeciw znaleźć się ktoś, kto by wypaczone pojęcia i zasady starał się wyprostować i ku zdrowemu rozwojowi doprowadzić. Co się tyczy szczegółowo gminnych, powiatowych i krajowych operacji finansowych, czyż to nie jest wbrew zdrowemu rozumowi, żeby gmina, powiat i kraj biedny, nie mający z dodatków do podatków tyle dochodów, żeby pokryć potrzeby swe, zniewolony przeto zacięgać pożyczki, musiał skarbowi państwa opłacać podatek od swojej biedy, podczas gdy gmina bogata, powiat i kraj bogaty, mające z dodatków do podatków dochód dostateczny, nie potrzebują opłacać się skarbowi? Czyż niema w gminach, w powiatach, w krajach, w reprezentacji ludności, ludzi myślących, którzyby upomnieli się o zmianę zdumiewającego stanu rzeczy?

Wracając znow do pożyczki na budowę koszar, myniemy, że ulgi fiskalne dla pożyczki mającej służyć gminom byłyby nakazane najprostsza sprawiedliwość; albowiem gminy ponoszą wielki ciężar finansowy zamiast państwa, wskutek samego poruczonego zakresu działalności.

Rzym d. 8. maja. (Opóźnione z powodu braku miejsca.)

Oddawna przeciwko p. Manciniemu, ministrowi spraw zagranicznych, gotowała się burza, która się zerwała obecnie. Czy obali ministra i cały gabinet, który z nim solidarność oświadcza, słusznie wątpić można, albowiem dzisiejsze głosowanie wypadnie zapewne na korzyść całości gabinetu; ale wysoko położone i w polityczne skrytości wtajemniczone osoby twierdzą, że p. Mancini, pomimo przychylnego głosowania, ustąpić musi i niewątpliwie ustąpi, bo się stał niemożliwym. P. Depretis uczynił ma zeń przeto ofiarne gozła. Jaka jest jednak prawdziwa przyczyna tego powszechnego bładania na ministra spraw zagranicznych, skoro od czasu jego przed-

ostatnich oświadczeń do tych, jakie onegdaj uczynił, nie wrzekomo nowego się nie zdarzyło, a pokojowy zwrot, chwilowo zaszyły po raz dziesiąty w sporze rosyjsko-angielskim, upraszcza wszem i roznajnia sytuację? Otóż owa prawdziwa przyczyna, dodając ciż wtajemniczeni ludzie, ma być to, że Francja przed końcem miesiąca tracąc zupełnie głowę, jak to rzeczyspolitej periodycznie już się trafia, zajmie Tripolitanie, o czem mają mieć wysokie sfery niewątpliwie wieści, a tu p. Mancini oświadczył kilkakrotnie w parlamencie, że wszelki nowy krok, naruszający równowagę na Śródziemnym morzu, Włochy będą uważały za *casus belli*.

Jakkolwiek p. Mancini czuł, że na nieuniknioną zanosi się burzę, to przylał wcześniej niż myslano interpelacje czterech posłów, a onegdaj odpowiadał na nie. Posłowie zaś di Camporeale, Cairoli, Branca i De Renzis wygłosili dość długie mowy, żywo popierające politykę ministra, chociaż ani księgi di Camporeale, ani br. De Renzis, ani p. Branca do radykalów i nawet do przeciwników gabinetu wcale się nie liczą. Wszyscy zarzucali mu jednomyślnie samowolność wyprawy, podjętej bez uprzedniego przyzwolenia parlamentu, brak jasno wytkniętego celu, nieroztropność, niezgrzesność w zachowywaniu przynajmniej, na które kraj wcale rachować nie może itd. Narzekali, iż środkowe mocarstwa, jakkolwiek sprzymierzono, mało lub nie wcale nie robią sobie z Włoch, a że związek z Anglią, który się dotąd w formalnie przynierze nie zamienił i nie wiadomo czy się zamieni, zakrawa coś na miłość bez wzajemności, i wystawia może Włochy na niebezpieczeństwo i śmieszna rolę wzgardzonego kochanka. Minister mówi ciegło o 2 milionach, wydanych dotąd na wyprawę, a tymczasem wydano już, oszukując parlament, 9 czy 11 milionów itd.

P. Mancini, zamiast odpowiedzieć krótko i wglądowo i odesłać dalsze objaśnienia do rozpraw nad budżetem, postąpił jako adwokat nie jako mąż stanu: mówił *zanadto*, przez dwie godziny z okładem, bronił się niezręcznie, wyrażał się skromnie i pokornie, a potulność i pokora zabijają w polityce. Adwokacka jego gadatliwość jak najgorsze uczyniła wrażenie. Gdyby zaraz przystąpiono do głosowania, zostałyby przekroszkowane od razu. Wczoraj bronili go przyjaciele, a głosowanie nad cztermi wnioskami nieuniknione dziś dopiero się odędzie. Mówią, że będzie miał większość za sobą, lub raczej za gabinetem, ale że wystąpić będzie musiał po uroczystościach neapolitańskich...

Na uroczystości te Najjaśniejsi Państwo z królewiczem i dworem, ministrowie i pół Rzymu jutro wyjeżdżają. Inauguracja nowego wodociągu — bo Neapol dotąd cierpiął straszny niedostatek *stodziej* wody — odędzie się pojutrze, a potem nastąpi cały ciąg uroczystości prześwietlonych, balów, oświetlenia miasta i zatoki, zabaw ludowych, widowisk, itd. przez tydzień. Wybuch Wawuszuwa, niegroźny i nie niebezpieczny wcale, ale nadzwyczaj malowniczy, trwający już od dni kilkunastu, jest nową pona, dodaną do tych uroczystości, których głównym celem jest podnieść ducha neapolitańskiej ludności przybyłej przesłoroczną klęską, a czulej jedynie na wystawę, hałas i wszystko, co do zmysłów przemawia.

Nie będę wam opisywał przyjęcia niemieckich pielgrzymów przez Ojca świętego, ani streszczał nawet długiej jego mowy zapewniającej, że rokowania z rządem niemieckim ciągle się toczą, — niemieckie uroczystości nie obchodzą nas z bliska. Wolę tedy zaznaczyć osobliwsze zdanie, które się tutaj wyrobiło w sferach tak zwanych klerykalnych, i to najgorliwszych. Nawet *Voce della Verita* w onegdajszym swym artykule wstępny, który pod opaską załączam, stała się wyrazem tej szczególniej opinii i potwierdza onę. Otóż nagły zwrot pokojowy, który w Europie nastąpił, i niespodziane zbliżenie się między Anglią a Rosją są dziełem wolnomularstwa... Farmazoni widząc, że najbardziej zachowawcza potęga w świecie — curat moskiewski — zabiera się do zgniczenia europejskiej rewolucji i do przywrócenia wszędzie prawowitych rządów (a najpierwej, ma się rozumieć, rządu Ojca świętego), zlekli się, zwątpili o swych siłach, chcieli uniknąć strasznego *reddé ratio-*

Wiązanka konwalij.

(Obrazek z życia)

Marję Bartus.

(Ciąg dalszy.)

Nagle dźwięk skrzypiec i rozliczne głosy dziecięce, śpiewające dość zgodnie „Mnohaja lita” rozbudziły jego uwagę.

— Taku! taku! co to? — zawołała Irenka, wyskoczywszy w jednej chwili na siedzenie.

Halka nie ruszyła się i nie odezwała, ale jej smutne oczęta ożywiły się również ciekawością.

P. Jerzy spojrział uważniej, podnosząc się nieco.

Obaczył dziwny obrazek. Przed lepianką, reprezentującą szkołę, po obu stronach drogi stały szeregiem wiejskie chłopaki i dziewczęta, wyciągnięte jak struny, acz nie zbyt ochędożnie odziane, a nawet po większej części niepocepsane i nieumyte. Ręce ich po wojskowemu przy-cięnięte były do boków, a zastraszająco pootwie-rane usta różnemi tony wywodziły nieśmiertelną pieśń „Mnohaja lita”, do wtóru skrzypkom, a nobrewy chłopak, stojący jak figura przydrożna na pniu śiętego dzewa.

Na czele tego orszaku, z elementarzem w jednej a niezmiernie długim kijem w drugiej ręce dominowała ołtrzymia postać diaka-profesora, który nadymając się komiczną powagą, wy-

bijał takt kijem, lub groził zuchwałym, który się nie łączyli do chóru.

Nieopodal na kamieniu siedział dziad, z głową na rękach oparty.

P. Jerzy patrzył zdumiony i bliski przypuszczenia, że diak, uwiadomiony o jego przejeździe, czynił mu umyślnie tak szczególną owację.

— Ach taku! jakie to śmieszne! — wołała klaszcząc w rączki Irenka.

— Jak ten chłopiec ładnie gra! — odważyła się szepnąć Halka.

— A... prawda!... rzekł po chwili z większym jeszcze ożywieniem p. Jerzy. Hej, zatrzymaj na konie! krzyknął na woźnicę.

Kość stanął.

— Dziadku! — wołał dalej p. Jerzy, skłaniawszy na siedzącego, a pójdzno tu!

Dziad podniósł się żywo i przystąpił do drzewczek, zdejmując swój potargany kapelus.

— Co to ma znaczyć?

— Co? Jaśnie wielmożny panie — zapytał dziad niedomyślnie.

— A no, ten półkopek obdartych dzieciaków i ten chłop z kijem?

— To jaśnie wielmożny panie — rzekł dziad z dziwnym usmiechem, to przecież — egzamin!

Zdumiał się p. Jerzy.

— Egzamin pod gołem niebem!?

— Ha! z przeproszeniem łaski pańskiej... a gdzież ma być, kiedy teraz lato, dzieciaków dużo, a izba szkolna bardzo ciasna i do tego są w niej teraz... cieleta!

— Co? — krzyknął zgorzsony idealista — cieleta!?

— A gdzież mają być? proszę JW. pana, kiedy diak chudziina nie ma chlewa, a chałupa, ta i tak się wali, i na szkołę nie zdadna.

Żachnął się p. Jerzy i dodał po chwili: — I bez książek, bez tabliczek, obdarto, bosu!

— Cóż robić JW. panie, kiedy gmina uboga, i do tego wysysają ją różne pijawki, a JW. pana nigdy tu nie ma.

Surowo spojrzął na śmianka p. Jerzy.

— Ej dziadku, coś *zanadto* ty mądry! — i nie w swoje bawisz się rzeczy.

— Bo serce boli panie, serce boli! Bo pomiędzy temi dziećmi tyle ochoty do nauki, tyle talentu, tyle cnoty, a wszystko to zmarnieć musi... bo tu ciemno... ciemno!... dodał dziad stukając palcem w czoło.

Pan Jerzy zadumał się na chwilę, a tymczasem Leś zagrał kołomyjkę tak ognistą, aż się iskry spały.

— Albo i ten chłopiec! — rzekł znacząco dziad.

— Tak, tak!... zawołał już rozgorączkowany dziadzie — ten chłopiec... to talent!

I wstuchany w grę Leśa zamilkł na dłu-gą chwilę, poczem nagle twarz ożywiła mu się nadzwyczajnie, przybierając jakby wyraz nagłego postanowienia.

Wysiadł z powozu.

— Zaczekajcie tu na mnie a spokojnie — rzekł do dziewcząt, i żywym krokiem podszedł ku Oleksie.

Diak widząc Jaśnie wielmożną osobę dzie-dzicia, idącą ku sobie — wytrzeszczył oczy z nie-mym podziwieniem, zapomniałszy w tej chwili mem tylko o całym świecie, lecz co gorsza o na-leżnym ukłonie.

Wszakże dziadzie grzecznie mu to przypo-mniął, strącając laseczką czapkę z głowy.

— A cóżto, bałwanie! nie widzisz, kogo masz przed sobą?

Mściwa dziatwa, która pamiętała dobrze za-służone i niezasażone profesorskie cęgi, zahu-czała na to ogromnym śmiechem, nie biorąc jed-nak wcale do siebie otrzymanej przez diaka nauki grzeczności; koniopiaste głowy pochylały się wprawdzie od śmiechu w tę i ową stronę, ale wcale nie w tej formie, jaka reprezentuje ukłon.

— Widzisz bałwanie — mówił dalej dzie-dzie — jak ty uczysz dzieci. Gdzie przywołitość? Gdzie poszanowanie dla starszych? Ukłonić się nie umieją! I nie dziw, gdy ty sam nie masz pojęcia o swoich obowiązkach.

Pan Jerzy zapomniał oś na tej chwili, że również obowiązkiem rozsądnego człowieka jest, nie zawstyżać nauczyciela w przytomności uc-zniów.

— A... a... a... Jaśnie wielmożny panie! — bakał zmieszany diak, sięgając po swą czapkę. Przepraszam, stokroć przepraszam... ale zaszczyt, jaki miem spotkał...

Nie skończył.

Z zarumienioną twarzą i błyszczącymi oczyma, skłoniwszy się lekko, ale zaraz prostując się dumnie, stanął przed dziedzieciem Leś.

— JW. panie! — rzekł dziwnie brzmącym głosem — to mój ojciec!

Pan Jerzy zdumiał się; odważył chłopca, jego piękność, równy jak talent zaimponowały mu.

— To twój ojciec? — zapytał po chwili nie bez zdziwienia i dodał surowo:

— I cóż z tego?

— To tylko — rzekł niezmięszany Leś — że jego chwilowe zapamiętanie się, na widok JW. pana, z którym nigdy dotąd nie mówił, nie zas-luguje na taką karę i zawstyżenie.

— To ty dziezieciu bądźiesz mnie rozumu uczył? — zawołał groźnie dziadzie; ale gdy chło-

piec stał przed nim spokojnie, wytrzymując pierw-sze jego spojrzenie najniespodzianie, rozśmiał się pobłażliwie.

— No, no!... jajo iście mędrze od kury, ale żeś dobry syn a jeszcze lepszy skrzypek, przebaczam ci! I poklepał po ramieniu nachmurzonego chłopca.

Diak z początku przerażony zuchwałością syna, widząc teraz niespodziewany kaprys łaski pańskiej i osmielony nim, zawołał kłaniając się do stóp:

— He ho!... gdyby go Jaśnie pan postu-chał dłużej!... Co teraz gra!... to durnica.

Dziedzie usiadł na kłodzie.

— Postucham — niechże zagra.

Leś stał zaszepiony i zadumany, jakby nie słyszał rozmowy. Oleksa szturchnął go w bok kulakiem.

— Graj! słyszysz? JW. dziedzie każe.

Chłopiec drgnął i rzekł zimno, powoli:

— Ja nigdy nie gram — na rozkaz.

Diak spojrzął nań okiem bezsilnej złości, w której przyzwyczajania ojcowskiego niktby nie do-patrzył.

Pan Jerzy zaś zamiast gniewu, z zadowole-niem musnął wusa; eoraz bardziej podobała mu się oryginalność chłopaka.

— Patrz!... patrz! — mruknął.

— Graj! — szepnął do Leśa z drugiej stro-ny dziad wzruszonym głosem. — Graj, ja cię proszę!

Na ten głos, jak na zaklęcie zlągnięta twarz Leśa; westchnął, oparł powoli skrzypki o pierś jakby namyślając się, co ma zagrać.

W tej chwili, jak spadły z nieba, na różo-wym obłoczku aniołek, wiejąc złotymi włosami i różowemi wstążkami, nadbiegła Irenka.

(C. d. n.)

